

Reykjavík 8. maí 2023

Umsögn Félags íslenskra bókaútgefenda vegna frumvarps til laga um Mennta- og skólaþjónustustofu. Sjá þingskjal hér:

<https://www.althingi.is/altext/pdf/153/s/1492.pdf>

Fyrir hönd Félags íslenskra bókaútgefenda (FÍBÚT) fagna ég mjög áformum ráðherra mennta- og barnamála um þær viðamiklu breytingar sem hér eru boðaðar í frumvarpinu um nýja þjónustustofnun, Mennta- og skólaþjónustustofu. Þessar breytingar eru bæði þarfar og löngu tímabærar, sérstaklega hvað varðar uppstokkun á tilgangi og hlutverki Menntamálastofnunnar.

En þó að þessi ákveðnu og umfangsmiklu skref sem birtast í frumvarpinu og samfylgjandi greinargerð gleðji sannarlega, þá eru það veruleg vonbrigði að þar eigi ekki að ráðast á sama tíma í frekari endurskoðun á fyrirkomulagi á útgáfu námsgagna.

Frumvarpið tryggir því áframhaldandi ríkiseinokun á útgáfu námsefnis eins og lesa má í 5. gr. frumvarpsins tölulið e., þ.e.a.s. að verkefni Mennta- og skólaþjónustustofu verði að: „*sjá skólum fyrir vönduðum og fjölbreyttum námsgögnum á margs konar formi og styðja við notkun þeirra í skólum, m.a. með ráðgjöf, leiðsögn, námskeiðum og útgáfu leiðbeininga og fræðsluefnis.*“

Þetta frumvarp er því ekki hægt að skilja öðruvísi en að áfram verði gert ráð fyrir ríkisrekinni einokun á útgáfu námsefnis fyrir allt grunnskólastigið með því að undirstofnun mennta- og barnamálaráðuneytisins á sviði fræðslu- og menntamála sjái alfarið um slíka útgáfu, hvort sem um er að ræða prentað eða rafrænt efni.

Það vekur mikla furðu mína, svo ekki sé fastar að orði kveðið, að í jafn áræðnum og metnaðarfullum áformum sem hér um ræðir að ætlunin sé að festa frekar í sessi þetta löngu úrelta fyrirkomulag sem hvergi tíðkast í þeim löndum sem við svo gjarnan berum okkur saman við.

Þessi staðfesting á áframhaldandi ríkiseinokun á útgáfu á námsefni fyrir allt grunnskólastigið mun þannig hafa áfram skaðleg áhrif á alla sjálfstæða lögaðila, hvort sem að það eru kennarar, útgefendur, nýsköpunar- eða tæknifyrirtæki sem starfa á sviði námsgagnagerðar. Verði þessum áformum ekki breytt verða þessir aðilar enn fremur útilokaðir frá því að selja vörur sínar og þjónustu til grunnskólanna, þar sem nánast allt það fjármagn sem ætlað er til þess í dag fer til Menntamálastofnunnar og verður væntanlega áfram hjá Mennta- og skólaþjónustustofu.

Eftirfarandi setning kemur reyndar fram í greinargerðinni sem fylgir frumvarpinu: „*Rétt er að leggja áherslu á að gert er ráð fyrir að frekari endurskoðun á fyrirkomulagi útgáfu námsgagna fari fram á síðari hluta yfirstandandi kjörtímabils.*“ Hér er hins vegar ekki mjög fast kveðið að og lítið hald í þessu. Nær væri að festa þessar breytingar í frumvarpinu sjálfu en mögulega væri hægt að setja þar svo einhver tímamörk. Þannig væri hægt að vinna að nauðsynlegum undirbúningi á því að opna þennan grunnskólamarkað fyrir öðrum en ríkisrekinni stofnun.

Í þessum áformum er auk þess heldur ekki tekið á útgáfu námsefnis fyrir framhaldsskólastigið en núverandi fyrirkomulag sem byggir á að nemendurnir þurfi sjálfir að bera þennan kostnað hefur verið harðlega gagnrýnt, m.a. með umfjöllun fjölmiðla á opinberum vettvangi. Þar bentu skólameistarar í framhaldsskólum á að þetta stuðli að verulegum ójöfnuði til náms fyrir tekjulægri einstaklinga og fjölskyldur þeirra og hefði leitt til brottfalls nemenda úr framhaldsskólum. Með því að taka ekki á þessu í frumvarpi um Mennta- og skólaþjónustustofu sem taka á við hluta af verkefnum Menntamálastofnunnar, er áfram unnið gegn jöfnuði og rétti allra þjóðfélagshópa hér á landi til

náms óháð efnahag og tekjum. Það er skammarlegt að Ísland skuli vera eina landið á Norðurlöndum þar sem ríkið sér nemendum í framhaldsskólum ekki fyrir námsgögnum með því að kaupa þau af sjálfstætt starfandi útgefendum.

Það er einlæg von mín að á vettvangi ykkar í Allsherjar- og menntamálanefnd verði áfram unnið með ofangreindar athugasemdir og tekið tillit til þeirra. Það er langt frá því að þetta sé einkamál okkar bókaútgefenda. Að tryggja aðgengi kennara og nemenda að fjölbreyttu námsefni með sambærilegum hætti og gert er á hinum Norðurlöndunum er fyrst og fremst þjóðhagslegt framfaraskref, nemendum og íslensku menntakerfi til heilla og hagsbóta.

Að þessu sögðu vonast ég til þess að fá tækifæri til þess að rökstyðja mál mitt frekar fyrir ykkur í Allsherjar- og menntamálanefnd og svara spurningum sem að þið kunnið að hafa nánar varðandi þetta.

Virðingarfyllt,

Heiðar Ingi Svansson, formaður Félags íslenskra bókaútgefenda.